

Een kritische reflectie op het gebruik van de polygraaf vanuit het standpunt van de verdediging

Stafhouder Erik Schellingen, advocaat en bestuurder Orde van Vlaamse Balies, bevoegd voor strafrecht en Salduz

Wettelijk kader : artikel 112 duodecies wetboek van strafvordering (wet 04/02/20)

- De polygraaftest is een bijzondere techniek van politionele ondervraging die audiovisueel wordt opgenomen waarbij middels een psychisch-fysiologische procedure de waarachtigheid van verklaringen wordt nagegaan door registratie van fysiologische parameters aan de hand van grafieken.
- Wanneer er ernstige aanwijzingen zijn dat strafbare feiten een misdaad of wanbedrijf uitmaken.

Het uitvoeringsbesluit (KB) bleef achterwege

- Artikel 112duodecies, § 7 Sv. stelt dat een polygraaftest enkel mag worden afgenomen met een toestel waarvan de technische vereisten bij Koninklijk Besluit worden bepaald, dit op straffe van nietigheid van de resultaten. In tegenstelling tot de rest van de wet, zou deze paragraaf pas in werking treden op de door de Koning bepaalde datum en ten laatste op 1 januari 2021. Het KB kwam er pas op 28/06/21, met inwerkingtreding op 01/07/2021 (dus anderhalf jaar vertraging)

Werking polygraaf ?

- De benaming leugendetector is eigenlijk misleidend want het toestel stelt niet vast of iemand liegt, het meet alleen de fysiologische reacties (oa. hartslagfrequentie, bloeddruk, spierspanning, huidgeleiding, ademhaling) die iemand voelt als hem of haar een bepaalde vraag wordt gesteld. De idee erachter is dat iemand bij het vertellen van een leugen zenuwachtig wordt en daardoor een hoger stressniveau (opwinding/angst) vertoont, een reactie ten aanzien van een bedreiging doordat men niet beschuldigd wil worden.

CQT-test (controle-vraag-test)

- Hierbij worden er controlevragen en relevante (misdrijfgerelateerde) vragen geformuleerd en worden de fysiologische reacties op beiden vergeleken. Het uitgangspunt bij deze vergelijking is dat bij een onschuldig persoon de fysiologische reacties op controlevragen sterker zijn dan bij relevante vragen. Bij een schuldig persoon zal dit net andersom zijn, hierbij zullen de fysiologische reacties sterker zijn op de relevante vragen (omdat de persoon weet dat de relevante vragen gaan over de betreffende feiten)

Standpunt Orde van Vlaamse Balies (OVB) ?

'OVB radicaal gekant tegen het gebruik van de polygraaftest in se'
(persbericht OVB 03/12/2019)

'Orde van Vlaamse Balies is tegen de leugendetector ... en dat is niet gelogen'
(persbericht OVB dd.29/01/2020)

'Niets staat het gebruik van de leugendetector nu nog in de weg maar wij zijn er geen voorstander van'
(persbericht OVB dd. 07/07/2021)

Probleem 1 : de betrouwbaarheid van de polygraaf

Er bestaat veel discussie en twijfel omtrent de betrouwbaarheid en de validiteit van de polygraaf

- Vals positieven (**ten onrechte schuldig volgens test**), volgens studies 10% tot 20%, sommige studies zelfs tot 35%
- Vals negatieven (**onterecht geloofwaardig uit de test**), volgens sommige studies 20%

Tegenmaatregelen/countermeasures - poging tot
misleiding polygraaf is mogelijk

'Het is wel degelijk mogelijk om zo het resultaat te sturen'
(Psycholoog Bruno Verschuere – Universiteit Amsterdam – De Morgen dd.
08.09.2021)

Psychopatische persoonlijkheidsstoornis – disfunctie in de
emotieregeling – scores lager op de psychische
angstschaal

Feit : polygraaf geeft nooit 100% betrouwbaarheid

Probleem 2 : vrijwilligheid en labellingtheorie

Een polygraaftest kan enkel op vrijwillige basis
(artikel 112 duodecies W.Sv, ingevoerd bij Wet van
04/02/2020)

*Wordt dit echt door de verdachte als vrijwillig
ervaren ?*

*Is er geen druk bij weigering om deel te nemen aan
polygraaftest ?*

*Wordt de weigeraar niet anders behandeld (wat heb
je te verbergen) ? – labelling, versterking
hoedanigheid verdachte of ‘schuldige’?*

Quid met het vermoeden van onschuld
(onschuldpresumptie)?

Artikel 6 EVRM :Een ieder tegen wie een vervolging is ingesteld, wordt voor onschuldig gehouden totdat zijn schuld in rechte is komen vast te staan.

Quid met het verbod op gedwongen zelfincriminatie?
(nemo tenetur-principe)

Vermassen haalt in pleidooi snoeihard uit naar Clottemans

Ze weigerde een test met de leugendetector. Leugens vormen het element van schuld. Als je beticht wordt van moord, dan ga je niet liegen. Dan zeg je, hang mij aan de leugendetector", pleitte Vermassen (De morgen 18/10/2010)

Probleem 3 : zijn de rechtswaarborgen in de wet voldoende ?

- polygraaftest kan op elk moment worden stopgezet, zonder dat hieraan rechtsgevolgen verbonden mogen worden.

Is dat zo ? Speelt dit niet (bewust of onbewust) mee bij de visie van politie, Pdk of bij het beslissingsproces van de rechter ?

- twee principes volgens wet, namelijk :
  - 1) proportionaliteit
  - 2) subsidiariteit

Geen routine of gemaksooplossing in strafdossiers

Proportionaliteitsbeginsel

De polygraaf kan enkel aangewend worden voor de opheldering van misdaden/wanbedrijven wanneer de

Pdk of OR reeds over gegevens beschikken die redelijkerwijs doen vermoeden dat de betrokkene een misdrijf pleegde

Of wanneer men denkt dat de persoon over relevante info beschikt

Geen routine of gemaksooplossing in strafdossiers

Subsidiariteitsbeginsel

Enkel polygraaf wanneer andere onderzoeksdaden of -middelen niet voldoende info/gegevens bevatten (indien de redelijke en adequate aanwending van andere onderzoeksmiddelen, onvoldoende gegevens kan verschaffen om een misdaad of wanbedrijf vast te stellen)

*Eveneens : rechtspraak - uitslag polygraaf : an sich
geen afdoende bewijs voor schuld – niet als
doorslaggevend bewijs weerhouden (vrije
bewijswaardering door rechter)*

*Zijn deze wettelijke waarborgen voldoende?
Europees Hof voor de Rechten van de Mens?*

Probleem 4 : rol van de advocaat (Salduz verhoorbijstand)

De rol van de advocaat is te beperkt - terug naar Salduz in de beginfase ?

'Indien hij zich laat bijstaan door een advocaat, zijn advocaat deze test mag volgen vanuit de volkamer, zonder echter rechtstreeks te mogen tussenkomen tijdens de eigenlijke test of deze te mogen onderbreken'

'De persoon die aan een polygraaf test wordt onderworpen, heeft recht op bijstand van een advocaat, die eruit bestaat dat de advocaat aanwezig kan zijn bij het voorlezen en ondertekenen van het proces-verbaal van toestemming en zowel de voorbereiding als het feitelijke verloop van de polygraaf test kan volgen in de volkamer. Bij enige andere tussenkomst van de advocaat wordt de polygraaf test onmiddellijk beëindigd en kan op dezelfde dag geen andere polygraaf test meer uitgevoerd worden'

Minder waarborgen dan een klassiek verhoor, terwijl de wet spreekt van een bijzondere techniek van politionele ondervraging

Een advocaat heeft een (wettelijke) taak op actieve tussenkomst bij het verlenen van verhoorbijstand (EHRM 27/11/2018 inzake Soytemiz/Turkije – zie eveneens Supralat – training OVB).

De rol van de advocaat is vrijwel volledig herleid tot nul

Therefore, the right to be assisted by a lawyer requires not only that the lawyer is permitted to be present, but also that he is allowed to actively assist the suspect during, inter alia, the questioning by the police and to intervene to ensure respect for the suspect's rights (...) as a person charged with a criminal offence should be able to obtain the whole range of services specifically associated with legal assistance, not only in the course of trial but also during the pre-trial stage given its particular importance for the preparation of the criminal proceedings (EHRM 28 november 2018, ECLI:CE:ECHR:2018:1127JUD005783709, par. 44 (Soytemiz/Turkije))

“Het is broddelwerk dat tot gerechtelijke dwalingen leidt”

“Een goede advocaat geeft zijn client het advies ver van de leugendetector weg te blijven. Mijn advies is: stop daarmee. De nieuwe wetgeving probeert een dood paard op te lappen. Deze methode deugt niet”

Professor em. Peter van Koppen, hoogleraar
rechtspycologie Universiteit Amsterdam (De
Morgen dd. 08/09/21)

First thing we do,
let's kill all the lawyers.

William Shakespeare

www.thequotes.in